

NOTA BENE

Nyhedsbrev fra Juridisk Institut, Syddansk Universitet, December 2016

Indhold

Artikel: Nogle tanker om rettighedsindskrækelse som middel til opfyldelse af Danmarks internationale forpligtelser på familiesammenføringsrettens område

Publikationer: Artikler og bøger

Nyt fra Juridisk Institut: Formand i Arbejdsgruppe vedrørende fremme af digitalisering af lejelovgivningen, Nye tiltrædelser på Juridisk Institut, Mod og mening – Hyldestskrift til Frederik Harhoff, Ikke kun retsfilosofi – Festskrift til Sten Schaumburg-Müller

Efteruddannelse: Valgfag på kandidatordningen (tompladsordningen), skræddersyet efteruddannelse

Artikel

Nogle tanker om rettighedsindskrækelse som middel til opfyldelse af Danmarks internationale forpligtelser på familiesammenføringsrettens område

Af Peter Starup, lektor, ph.d

Indledende bemærkninger

Samuel Johnson, en berømt engelsk forfatter, kritiker og debattør m.v., skulle efter sigende have sagt følgende, en dag i London i sidste del af 1700-tallet, til en bemærkning om, at der antageligvis ikke fandtes et eneste civiliseret land, som var lykkedes med at komme de fattiges kummerlige vilkår til livs: »I believe, Sir, there is not; but it is better that some should be unhappy, than that none should be happy, which would be the case in a general state of equality.« (Boswell, Life of Samuel Johnson (1787)).

Når Johnsons udtalelse ofte ses citeret, er det givetvis fordi den fremstår profetisk i lyset af de senere utopiske forsøg på gennem repressiv statssocialisme at gennemtvinge kommunismens ideal: »Enhver yder efter evne og nyder efter behov!«, som Karl Marx og Friedrich Engels formulerede det, omtrent 100 år efter Johnson.

I Biao mod Danmark (2016) henviste den ukrainske dommer Yudkivska i sin dissens til Johnsons udtalelse. I dommen fandt et flertal på 12 dommere i et storkammer ved EMD, at Danmark havde krænket EMRK art. 14, jf. art. 8. Som Yudkivska havde forudset, førte dommen ikke til, at den gruppe personer, som ifølge EMD's flertal var udsat for ulovlig diskrimination, blev bedre stillet. Således valgte den danske regering, der skulle drage konsekvenserne af dommen, i stedet at undgå diskrimination ved at stille den hidtidigt tilgodesete gruppe personer ringere ved en administrativ praksisændring. En lovændring er i skrivende stund på trapperne.

Samme fremgangsmåde valgte lovgivningsmagten, da Danmark – også i 2016 – skulle indrette sig på EUD's dom i Genc (sag C-561/14).

NOTA BENE

Nyhedsbrev fra Juridisk Institut, Syddansk Universitet, December 2016

De to domme omtales nærmere i det følgende. Afslutningsvis gøres nogle tanker om, at lovgivningsmagten i kølvandet på to nylige sager om familiesammenføring noget paradoksalt anvender rettighedsindskrænkelse som reaktion på, at dansk ret er blevet anset for at være i strid med EU-reglerne hhv. EMRK.

Sag C-561/14, Genc (dom af 12. april 2016)

Ifølge udlændingelovens (UDL) § 9, stk. 16, er der kun adgang til familiesammenføring med et barn, som har eller har mulighed for at opnå en sådan tilknytning til Danmark, at der er grundlag for en vellykket integration her i landet (bestemmelsen omfatter kun tilfælde, hvor barnet og en af barnets forældre er bosiddende i hjemlandet eller et andet land, og barnet er over 8 år).

Ifølge bestemmelsens tidligere affattelse skulle der kun foretages en sådan integrationsvurdering, når den tilflyttende forælder ventede mere end to år på at ansøge om sammenføring med barnet. Denne 2-årsregel var vedtaget for at motivere tilflyttende forældre til så hurtigt som muligt at få deres børn til Danmark. Baggrunden var, at en del herboende forældre bevidst havde valgt at lade deres børn blive i hjemlandet sammen med den anden forælder, selvom barnet tidligere kunne have fået opholdstilladelse, ofte med henblik på at præge barnets opvækst i overensstemmelse med hjemlandets kultur og skikke frem for danske normer og værdier.

I den tvist, der lå til grund for den præjudicielle forelæggelse fra Østre Landsret i Genc, havde et tyrkisk barn i 2006 fået afslag på en afsøgning om sammenføring med sin herboende, tyrkiske far, der på dette tidspunkt var arbejdstager i Danmark. Afslaget var blevet givet på grundlag af UDL § 9, stk. 16, med den begrundelse, at barnet ikke havde eller ikke havde mulighed for at opnå en sådan tilknytning til Danmark, at der var grundlag for en vellykket integration.

Integrationsministeriet stadfæstede afgørelsen og lagde bl.a. lagde vægt på, at barnet var født i Tyrkiet, hvor han havde haft hele sin barndom og opvækst, at han aldrig havde været i Danmark, at han alene talte tyrkisk, at der ikke sås at være nogen form for tilknytning til det danske samfund, at hans far alene havde set ham to gange inden for de foregående to år, og at han under opvæksten ikke var blevet præget af danske værdier og normer i en sådan grad, at han havde eller havde mulighed for at opnå en sådan tilknytning til Danmark, at der var grundlag for en vellykket integration af ham. Tilsvarende fandt Integrationsministeriet, at hans far heller ikke kunne anses for at være så velintegreret og for selv at have en så stærk tilknytning til det danske samfund, at dette kunne føre til, at sagen fik et andet udfald.

Ifølge standstill-klausulen i art. 13 i afgørelse nr. 1/80, der er vedtaget i medfør af Associeringsaftalen mellem EØF og Tyrkiet, må Fællesskabets medlemsstater og Tyrkiet ikke indføre nye begrænsninger for så vidt angår vilkårene for adgang til beskæftigelse for arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der på nævnte landes områder har opnået opholds- og arbejdstilladelse i henhold til gældende lovgivning.

Der var intet til hinder for, at faren kunne få adgang til beskæftigelse. EUD havde imidlertid i tidligere praksis (C-138/13, Dogan, og C-225/12, Demir) anset skærper af nationale betingelser for familiesammenføring for omfattet af bestemmelsens standstill-virkning. Det var derfor heller ikke overraskende, at EUD i Genc fastslog, at en lovgivning, der gør familiesammenføring vanskeligere, idet den fastsætter betingelser for den første indrejse til den berørte medlemsstats område for mindreårige børn af tyrkiske statsborgere bosiddende i denne medlemsstat i egenskab af arbejdstagere, som er strengere end dem, der fandt anvendelse, da afgørelse nr. 1/80 trådte i kraft, og som derfor kan påvirke disse statsborgeres udøvelse af økonomisk virksomhed på det nævnte område, udgør en »ny begrænsning« som omhandlet i art. 13 for tyrkiske statsborgeres udøvelse af arbejdskraftens frie bevægelighed (pr. 50). Ej heller var det overraskende, at EUD fastslog, at en begrænsning, som har til formål eller til følge at undergive en tyrkisk statsborgers udøvelse af arbejdskraftens frie bevægelighed på det nationale område mere restriktive betingelser end

NOTA BENE NOTA BENE NOTA BENE

Nyhedsbrev fra Juridisk Institut, Syddansk Universitet, December 2016

dem, der var gældende på datoen for afgørelse nr. 1/80's ikrafttræden, er forbudt, medmindre den er begrundet i et tvingende alment hensyn og er egnet til at sikre virkeliggørelsen af det forfulgte lovlige formål, og ikke går videre end, hvad der er nødvendigt for at nå formålet (pr. 51).

Hvad angår de danske reglers proportionalitet fandt EUD det svært at forstå, hvordan indgivelsen af en ansøgning om familiesammenføring efter fristen på de to år stiller barnet mindre gunstigt i forhold til at gøre det muligt for barnet at integrere sig i Danmark, således at ansøgeren er forpligtet til at føre bevis for, at barnet har en tilstrækkelig tilknytning til Danmark (pr. 62). EUD fandt endvidere, at indførelsen af det omhandlede kriterium med henblik på at udpege de børn, for hvilke der skal føres bevis for en tilstrækkelig tilknytning til Danmark, fører til »usammenhængende resultater« for så vidt angår vurderingen af muligheden for at opnå en vellykket integration her i landet (pr. 63-64).

Som begrundelse henviser EUD (pr. 65) til pkt. 51 i generaladvokat Mengozzis forslag til afgørelse. Generaladvokaten forestiller sig her, at faren var blevet meddelt tidsbegrænset opholdstilladelse, da sønnen var syv og et halvt år gammel. Generaladvokaten antager tilsyneladende, at faren først på dette tidspunkt var berettiget til sammenføring med sønnen. Ifølge UDL § 9, stk. 1, nr. 2, litra e, kan der imidlertid efter ansøgning gives opholdstilladelse til et ugift mindreårigt barn under 15 år af en i Danmark fastboende person eller dennes ægtefælle, når barnet bor hos forældremyndighedens indehaver og ikke gennem fast samlivsforhold har stiftet selvstændig familie, og når den i Danmark fastboende person har tidsbegrænset opholdstilladelse eller opholdstilladelse med mulighed for varigt ophold. Eftersom faren blev ægtefællesammenført til Danmark efter UDL § 9, stk. 1, nr. 1, fik han opholdstilladelse med mulighed for varigt ophold, hvorfor han allerede fra begyndelsen havde mulighed for at forsøge at få sønnen til Danmark. I stedet havde han valgt at vente i godt 9 år.

Denne misforståelse af dansk ret, der går igen i dommen, har i og for sig ingen betydning for pointen i generaladvokatens ræsonnement. Generaladvokaten forestiller sig videre, at sønnen aldrig havde opholdt sig i Danmark, at han havde haft hele sin opvækst i Tyrkiet, og at han kun talte tyrkisk, således som det antoges at være tilfældet i den tvist, der verserede ved Østre Landsret.

»Lad os forestille os, at dette barn indgav sin ansøgning i en alder af ti år«, anfører generaladvokaten herefter, hvorefter han stiller spørgsmålet:

»Er disse ekstra seks måneder tilbragt i Tyrkiet af en sådan art, at de kan ændre barnets sandsynlighed for integration i det danske samfund i en sådan grad, at han nu skal godtgøre en tilstrækkelig tilknytning, hvorimod han, indtil han var fyldt ni og et halvt år, sandsynligvis var blevet meddelt opholdstilladelse, uden at man som sådan kan sige, at han havde haft et tættere bånd til Danmark?«

Generaladvokaten har vel en pointe. Det er således ikke umiddelbart oplagt, hvorfor de ekstra seks måneder skal være udslagsgivende. På den anden side må der nødvendigvis fastsættes en tidsgrænse, hvis man vil undgå, at en tilflyttende forælder lader sine børn blive i hjemlandet sammen med den anden forælder i flere år med henblik på at præge barnets opvækst i overensstemmelse med hjemlandets kultur og skikke frem for danske normer og værdier.

Man kan selvfølgelig hævde, at der ikke findes særlige danske normer og værdier, og at hele ordningen med at vurdere børn integrationspotentiale byggede på en stereotypt menneskesyn. Genc giver imidlertid ikke indtryk af, at EUD kategorisk vil afvise, at medlemsstaterne forfølger integrationshensyn ved at bedømme børns integrationspotentiale. Således hæftede EUD sig ved, at den omstændighed, at ansøgningen om familiesammenføring bliver indgivet inden for eller efter de to år, ikke i sig selv kan udgøre et holdepunkt for hensigten hos forældrene, til det af denne ansøgning berørte mindreårige barn, for så vidt angår barnets integration i Danmark (pr. 63). Modsætningsvis synes at kunne slutes, at EUD vil anse det for proportionalt, at der gives afslag på sammenføring med et barn, hvis der er sikre holdepunkter for at antage, at barnets sene ansøgning skyldes, at forældrene har haft til

NOTA BENE NOTA BENE NOTA BENE

Nyhedsbrev fra Juridisk Institut, Syddansk Universitet, December 2016

hensigt at lægge hindringer i vejen for barnets integration i Danmark.

I U.2010.1590H fandtes forældrenes motiv til at lade barnet vente, ikke at skulle tillægges betydning i sager om afslag på sammenføring med et barn begrundet i UDL § 9, stk. 16. Dommen var medvirkende til at give bestemmelsen et bredt anvendelsesområde, og der er formentlig blevet givet mange afslag på sammenføring med børn, selvom overskridelsen af 2-årsfristen ikke har skyldtes forældrenes intentioner om at præge barnet i en bestemt kulturel retning, men snarere rent praktiske årsager. Da et sådant motiv i sagens natur kan være vanskeligt at godtgøre, var det imidlertid nødvendigt at hugge en hæl og klippe en tå, hvis man ville gøre noget ved sagen.

Da EUD i Genc havde afvist en sådan tilgang, forekom dommen klart at indebære, at UDL § 9, stk. 16, i sin dagældende affattelse reelt var blevet uanvendelig på børn af herboende erhvervsaktive tyrkiske statsborgere.

Den umiddelbart mest oplagte reaktion fra dansk side syntes umiddelbart at være, at sådanne børn ikke længere skulle underlægges en integrationsvurdering. I stedet vedtoges lov nr. 664/2016 om ophævelse af 2-årsfristen i sager om familiesammenføring med børn, hvorefter alle børn over 8 år nu skal integrationsvurderes (bestemmelsen omfatter stadig kun tilfælde, hvor barnet og en af barnets forældre er bosiddende i hjemlandet eller et andet land).

Loven havde opbakning fra S, DF, V, LA og KF, men mødte kraftige protester fra EL, ALT, RV og SF, der i en tillægsbetænkning pegede på, at regeringen kunne løse de problemer, der var opstået med dommen, på andre måder end ved det foreliggende lovforslag; f.eks. ved helt at afskaffe integrationsvurderingen.

Regeringen kunne som nævnt også blot have valgt at afskaffe integrationsvurderingen for børn af herboende erhvervsaktive tyrkiske statsborgere. Måske endog kun for tyrkiske statsborgere, som har påbegyndt erhvervsaktivitet i Danmark efter at være »vandret« hertil; ikke på baggrund af EU-retten, men på baggrund af et andet opholdsgrundlag, typisk familiesammenføring.

I stedet valgtes som nævnt den helt radikale løsning at integrationsvurdere alle børn over 8 år. Begrundelsen herfor er dog temmelig besynderlig: Således antog regeringen, at den proportionalitetsvurdering, hvorefter 2-årskravet var blevet fundet »usammenhængende« i Genc, ville blive lagt til grund af EMD i en lignende sag vedrørende fortolkningen af EMRK art. 8, og at det derfor var nødvendigt at lade den foreslåede ændring gælde i alle sager om familiesammenføring med børn, uanset nationalitet (L 191/2015-16, alm. bemærkninger, pkt. 2.2). Der ses imidlertid ikke at findes sikre holdepunkter i EMD-praksis for denne antagelse. Det virker derfor også søgt, når det anføres, at lovforslaget har til formål at bringe UDL § 9, stk. 16, i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser, herunder Associeringsaftalekomplekset som fortolket af EUD i Genc (L 191/2015-16, alm. bemærkninger, pkt. 1). Lovændringen fremstår på den baggrund snarere som et politisk valg end en juridisk nødvendighed.

Biao mod Danmark (sagsnr. 38590/10, dom af 24. maj 2016)

I 2002 blev danske statsborgere omfattet af et tilknytningskrav, hvorefter ægtefællesammenføring kun gives, hvis ægtefællernes eller samlevernes samlede tilknytning til Danmark er større end ægtefællernes eller samlevernes samlede tilknytning til et andet land.

Som en utilsigtet virkning ramte kravet også danske statsborgere, der havde fundet sig en ægtefælle under et længerevarende udlandsophold, og som ønskede at vende tilbage med deres udenlandske ægtefæller. Derfor blev herboende personer, der har haft dansk indfødsret i 28 år, undtaget fra tilknytningskravet ved en lovændring i 2003. Formålet var at sikre udlandsdanskere og unge danskere, som rejser ud og opholder sig en periode i udlandet, sikkerhed for ikke at være afskåret fra at kunne vende tilbage til Danmark med en udenlandsk ægtefælle.

NOTA BENE NOTA BENE NOTA BENE

Nyhedsbrev fra Juridisk Institut, Syddansk Universitet, December 2016

I U.2010.1035H fandt et flertal på 4 (ud af 7) dommere ikke 28-årsreglen i strid med EMRK art. 14, jf. art. 8. De mente, at kriteriet om dansk indfødsret i 28 år havde samme sigte som et krav om fødested, hvilket EMD ikke havde fundet konventionsstridigt i det klareste præjudikat (Abdulaziz mod UK fra 1985); nemlig at udskille en gruppe af statsborgere, som ud fra en »generel betragtning« har en varig og stærk tilknytning til et bestemt land. Efter flertallets opfattelse vil det »i almindelighed« være sådan, at en 28-årig, der har haft dansk indfødsret fra fødslen, har en større reel tilknytning til Danmark og indlevelse i det danske samfund, end en 28-årig, der først som ung eller voksen har fået forbindelse til det danske samfund.

Da afslaget på ægtefællesammenføring blev indbragt for EMD, nåede på ny flertal på 4 (ud af 7) dommere frem til samme konklusion. Da et storkammer ved EMD behandlede klagen, fandt et flertal på 12 (ud af 17) dommere, at afslaget på familiesammenføring var i strid med EMRK art. 14, jf. art. 8. Til støtte herfor henviser EMD bl.a. til, at to organisationer (the European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) og the Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD)), såvel som Europarådets Menneskerettighedskommissær, havde udtryk bekymring for, at 28-årsreglen medførte indirekte diskrimination, da etniske danskere med oprindelse i Danmark blev bedre stillet end naturaliserede danske statsborgere med oprindelse i udlandet (pr. 136-137).

En måneds tid efter dommen anfører integrationsminister Inger Støjberg i en orientering til Integrationsudvalget om behandlingen af konkrete sager om ægtefællesammenføring efter Biao mod Danmark, at indtil der indføres ny lovgivning for at fjerne det diskriminerede element i den retstilstand, der følger af UDL § 9, stk. 7, vil det være overladt til de retsmyndigheder (Udlændingestyrelsen, Udlændingenævnet og i sidste instans domstolene) at fastlægge dommens betydning. Ministeren anser det for usikkert, hvad domstolene vil nå frem til, men finder dog, at meget taler for, at det er rigtigst at anlægge den fortolkning af UDL § 9, stk. 7, at der – i lodret strid med bestemmelsens ordlyd – ses bort fra 26-årsreglen (28-årsreglen blev ændret til en 26-årsregel i 2012). Der peges til støtte herfor bl.a. på, at 26-årsreglen blev indført som en undtagelsesbestemmelse ved særskilt lov, efter at tilknytningskravet var blevet indført (også) for danske statsborgere, og at lovgivers intention derfor må antages at have været, at tilknytningskravet skal gælde forud for 26-årsreglen.

Den 13. november 2016 sendtes et udkast til lovforslag om ophævelse af 26-årsreglen i ægtefællesammenføringssager i høring. Formålet med lovforslaget er at følge op på Biao. I skrivende stund er der ikke fremsat lovforslag, men efter alt at dømme bliver forslaget vedtaget.

Afsluttende bemærkninger

Det er påfaldende, at rettighedsindskrænkelse nyligt to gange er blevet anvendt som middel til opfyldelse af Danmarks internationale forpligtelser på familiesammenføringsrettens område.

For så vidt angår Biao kan man spørge, om reaktionen er udtryk for, at lighedsmageriet er gået for vidt, og at Danmark er blevet tvunget til at begrænse udlandsdanskernes ret til ægtefællesammenføring for at kunne bevare tilknytningskravet for så vidt angår herboende danske statsborgere? Der kunne således være fulgt op på Biao ved at begrænse 26-årsreglen til alene at være et alderskrav, hvorved tilknytningskravet ikke skulle finde anvendelse i tilfælde, hvor den herboende ægtefælle er dansk statsborger og er fyldt 26 år, men den praktiske konsekvens heraf ville reelt blot være at hæve 24-årsreglen til en 26-årsregel for så vidt angår herboende danske ægtefæller.

Modsat kan man spørge, om hele miseren er udtryk for, at Danmark er gået for vidt i sine bestræbelser på at ligge hindringer i vejen for det traditionelle ægtefællemønster blandt udlændinge med en anden kulturel og religiøs baggrund? Danske statsborgere med oprindelse i en række bestemte lande henter for størstedelens vedkommende erfaringsmæssigt en ægtefælle fra forældrenes oprindelsesland. Politisk er der stærk uenighed om, hvorvidt der bør tages legislative tiltag til at imødegå en sådan adfærd. De mange dissenser hos såvel Højesteret som EMD vidner

NOTA BENE NOTA BENE NOTA BENE

Nyhedsbrev fra Juridisk Institut, Syddansk Universitet, December 2016

om, at også dommerne har forskellige personlige opfattelser af sagen.

Den mest vidtgående opfattelse kom til udtryk hos den portugisiske dommer Pinto de Albuquerque, der tilsluttede sig flertallet i storkammerets dom i Biao, men som afgav dissens med hensyn til begrundelsen. Han udtaler bl.a. følgende:

»[T]he contested policy on family reunification is based on a confused amalgam of misguided, biased assumptions which portray a surreal image of resident foreigners and Danish nationals of foreign origin living in Denmark, and more specifically – and most disturbingly – of those coming from “non-Western countries”, in contrast with an idealised image of ever-faithful Danes, born in Denmark, who live outside the country. To put it bluntly, the Government’s case is not weak on the facts, it is simply not made out« (pr. 18); »The somewhat mythical notion that a national by birth has a greater “insight into Danish society” than a person who came to Denmark as a youngster or an adult is certainly not a convincing argument by way of contradiction. Likewise, the “normal successful integration” of Danish expatriates’ family members into Danish society is nothing but wishful thinking« (pr. 28); »Governments and immigration authorities tend to forget that “reconstitution of the families of lawfully resident migrants ... by means of family reunion strengthens the policy of integration into the host society and is in the interest of social cohesion” [...]« (pr. 32); »Like a boat sailing against the wild current of populist rhetoric, the Court must today take a coherent stand for the right to family life« (pr. 35).

På den politiske venstrefløj i Danmark er man givetvis enige med den portugisiske dommer. Langt størstedelen af Folketinget bakker imidlertid op om en politik, der bygger på den opfattelse, at familiesammenføring ikke uden videre fører til at vellykket integration, og at indvandring kan have betydning for den sociale sammenhængskraft. På den baggrund er det måske ikke så underligt, at lovgivningsmagten ikke vil lade sig irettesætte af EMD og i stedet vælger at ofre udenlandsdanskerne for at fastholde tilknytningskravet i UDL § 9, stk. 7.

For så vidt angår Genc kan man spørge, om Danmark ikke blot er dårlig taber, som i stedet for at gøre det umiddelbart oplagte – nemlig at fritage børn af herboende erhvervsaktive tyrkiske statsborgere – med en søgt begrundelse har ophævet 2-årsreglen. Her bør det imidlertid tages i betragtning, at dommen helt og aldeles hviler på et princip, som EUD har fundet på. Tilbage i 1987 afsagde EUD således en dom (sag 12/86, Demirel), der klart kunne tages til indtægt for, at Associeringsaftalekomplekset EU/Tyrkiet ikke er til hinder for, at medlemsstaterne indfører nye restriktioner for familiesammenføring. Når EUD efterfølgende helt ud af det blå vælger at opfinde et modsat princip, kan det ikke undre, at lovgivningsmagten sætter sig til modværge.

EMD og generaladvokat Mengozzi har ret i, at den tidligere ordning medførte usammenhængende resultater. F.eks. kunne et 8-årigt barn risikere ikke at blive fundet integrationseget, hvis den herboende forælder havde ventet i mere end 2 år, hvorimod f.eks. et 14-årigt barn, hvis forældre hurtigt tager initiativ til at det til Danmark, ville blive fundet integrationseget, allerede fordi det ikke ville blive underlagt integrationsbedømmelsen. Med Samuel Johnsons udtalelse i erindring kan man spørge, om det mon ikke ville have været bedre at ofre et integrationseget barn i ny og næ, for at det brede flertal af børn ikke skal underlægges en proportionalitetsbedømmelse?

NOTA BENE

Nyhedsbrev fra Juridisk Institut, Syddansk Universitet, December 2016

Publikationer

Artikler

Annette Olesen har udgivet "Debt as a Criminal Risk Factor in Denmark" i *Oñati Socio-legal Series*, vol. 6, nr. 3, s. 676-706, 2016

Bent Ole Gram Mortensen har sammen med Poul Erik Grohnheit udgivet "District heating as the infrastructure for competition among fuels and technologies" i *Journal of Energy Challenges and Mechanics*, vol. 3/2, nr. 4, s. 64-69, 2016

Bent Ole Gram Mortensen har sammen med Ulrike Barten udgivet "Er grønlænderne et oprindeligt folk i folkeretlig forstand?" i *Nordisk Administrativ Tidsskrift*, vol. 93, s. 5-19, 2016

Carina Risvig Hamer har udgivet "The concept of a 'public contract' within the meaning of the Public Procurement Directive" i *Upphandlingsrättslig Tidsskrift*, nr. 3, s. 179-200, 2016

Henning Bang Fuglsang Madsen Sørensen har sammen med Thomas Elholm udgivet "Dansk udlevering efter den europæiske arrestordre" i *Ugeskrift for Retsvæsen*, s. 259, 2016

Henning Bang Fuglsang Madsen Sørensen har sammen med Jan Reckendorff udgivet "Egen skyld ved erstatning for strafforfølgning" i *Juristen*, nr. 4, s. 150-159, 2016

Kim Østergaard har sammen med Kenneth Melancton Nielsen udgivet "Pakkerejseregulering – Det nye direktiv" i *Erhvervsjuridisk Tidsskrift*, vol. 3, s. 170-179, 2016

Nis Jul Clausen har udgivet "NASDAQ, Copenhagen – Afgørelser og udtalelser 2015" i *Nordisk Tidsskrift for Selskabsret*, nr. 1, s. 91-98, 2016

Nis Jul Clausen har udgivet "Finanstilsynets afgørelser 2015 - børsområdet" i *Nordisk Tidsskrift for Selskabsret*, nr. 1, s. 99-104, 2016

Sten Schaumburg-Müller har udgivet "Borgerlig privathed i en digitaliseret verden" i *Retfærd*, vol. 152, nr. 1, s. 19-37, 2016

Sten Schaumburg-Müller har udgivet "How not to do things with words. On conceptions of language and freedom of speech" i *International Journal of Legal Discourse*, nr. 1, s. 49-63, 2016

Ulrike Barten har udgivet "The EU's Lack of Commitment to Minority Protection" i *ECMI Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, nr. 15, s. 104-123, 2016

Bøger

Bent Ole Gram Mortensen har udgivet kapitel V og XI i *Regulering af Konkurrencen i EU*, Jurist- og Økonomforbundet, 2016

Bent Ole Gram Mortensen har udgivet kapitel 1, 2 og 5 i *Responsibilities and Liabilities for Commercial Activity in the*

NOTA BENE

Nyhedsbrev fra Juridisk Institut, Syddansk Universitet, December 2016

Arctic af Vibe Ulfbeck, Anders Mølleman og Bent Ole Gram Mortensen (red.), Routledge, 2016

Bent Ole Gram Mortensen har udgivet "Naboerstatning og vindmøller – et retsøkonomisk perspektiv" i Rets- og kontraktøkonomi af Kim Østergaard, Jacob Lyngsie og Bent Ole Gram Mortensen (red.), Jurist- og Økonomforbundet, s. 159-173, 2016

Camilla Hørby Jensen har sammen med Nis Jul Clausen, Hans Viggo Godsk Pedersen, Hanne Søndergaard Birkmose, Hans Henrik Edlund og René Franz Henschel udgivet Dansk Privatret, 19. udgave, Jurist- og Økonomforbundet, 2016

Hans Viggo Godsk Pedersen har sammen med Ingrid Lund-Andersen udgivet Family and Succession Law in Denmark, 2. udgave, Jurist- og Økonomforbundet, 2016

Henning Bang Fuglsang Madsen Sørensen har udgivet kapitel 4 i EU's charter - I et menneskeretligt krydsfelt af Eva Ersbøll (red.), Jurist- og Økonomforbundet, s. 99-132, 2016

Jakob Juul-Sandberg har udgivet kapitel 4 i Current Trends in Preparatory Proceedings: A Comparative Study of Nordic and Former Communist Countries af Laura Ervo og Anna Nylund (red.), Springer, s. 81-107, 2016

Jakob Juul-Sandberg har sammen med Kim Nielsen udgivet "Anvendelse af boligreguleringslovens § 5, stk. 9, om »mere byrdefulde vilkår« som grundlag for censur af lejeaftaler" i Festskrift til Dansk Selskab for Boligret 2016: Aftaler om brugsret til boliger og lokaler af Hans Henrik Edlund, Jakob Basse, Niels Grubbe, Anne Louise Husen (red.), Karnov Group, s. 113-133, 2016

Kim Østergaard har udgivet kapitel 1 og 8 i Restatement of Nordic Contract Law af Ole Lando, Marie-Louise Holle, Torgny Håstad, Berte-Elen Konow, Peter Møgelvang- Hansen, Soili Nystén-Haarala, Ása Ólafsdóttir og Laila Zackariasson (red.), Jurist- og Økonomforbundet, 2016

Kim Østergaard har sammen med Jacob Lyngsie udgivet kapitel 7 i "Rets- og kontraktøkonomi - En antologi: Law & Economics - An anthology" af Kim Østergaard, Jacob Lyngsie og Bent Ole Gram Mortensen (red.), Jurist- og Økonomforbundet, s. 175-197, 2016

Kim Østergaard har sammen med Bent Ole Gram Mortensen, mv. udgivet "Rets- og kontraktøkonomi - En antologi: Law & Economics - An anthology", Jurist- og Økonomforbundet, 2016

Sten Schaumburg-Müller har sammen med Søren Sandfeld Jakobsen udgivet Mediejura for journalister og andre mediearbejdere, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2016

Nyt fra Juridisk Institut

Formand i Arbejdsgruppe vedrørende fremme af digitalisering af lejelovgivningen

Med virkning fra 1. juni 2016 tiltræder Jakob Juul-Sandberg som formand i Arbejdsgruppe vedrørende fremme af digitalisering af lejelovgivningen. Arbejdsgruppen er nedsat af Udlændinge- Integrations- og Boligministeriet. Arbejdsgruppens kommissorium er at se på mulighederne for anvendelsen af digital kommunikation i lejeforhold, herunder komme med forslag til eventuelle ændringer af lovgivningen.

NOTA BENE

Nyhedsbrev fra Juridisk Institut, Syddansk Universitet, December 2016

Nye tiltrædelser på Juridisk Institut

Camilla Hørby Jensen er med virkning fra 1. juli 2016 tiltrådt som institutleder på Juridisk Institut. Hun kommer til at stå i spidsen for et institut, der har over 50 medarbejdere, og som dækker alle de juridiske hovedområder. Camilla Hørby Jensen er uddannet cand.merc.jur. fra SDU, hvorfra hun også fik sin ph.d.-grad i jura i 2007. Siden har hun varetaget forskellige poster, heriblandt været studieleder og faggruppeleder. Hendes forskningsområder er formueret, kreditret og bank- og kapitalmarkedsret. Lektor Camilla Hørby Jensen ser frem til de nye udfordringer som institutleder. En af hendes første opgaver bliver at få implementeret og udlevet instituttets nye strategi, der bl.a. indebærer en ny organisering af instituttet i fire nye forskningsgrupper.

Mod og mening – Hyldestskrift til Frederik Harhoff

Efter 40 år indenfor den juridiske verden takker professor dr.jur. Frederik Harhoff af, og går på pension. Som en hyldest af Frederik og hans betydning for sin omverden, har man udgivet dette hyldestskrift. Bogen indeholder bidrag fra både tidligere og nuværende kollegaer som har ønsket at hylde Frederiks virke som forsker. Blandt bidragsyderne findes især en del kollegaer fra Juridisk Institut. Bidrag til bogen er givet af:

- Ulrike Barten: The UN at 71 – A hesitant protector of self-determination
- Kimberly Delores Bent & Juliette Michelle Paauwe: The Honorable Judge Harhoff – or “Just Fred”
- Peter Blume: Persondatas flugt over grænserne
- Kenneth Øhlenschläger Buhl: Danmark mellem terror og krig – Den geografiske afgrænsning af ikke internationale væbnede konflikter
- Bugge Thorbjørn Daniel: FN's Sikkerhedsråd og international terrorisme
- Pedro Rubens David: The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia and the Perišić Case
- Birgit Feldtmann & Kristina Siig: Rescued but in a legal no-man's land? – The crisis in the Mediterranean Sea and the issue of disembarkation
- Chiara de Franco & Sten Rynning: The Comprehensive Approach to Crisis Management: Operational Promise and Political Peril
- Rikke Gottrup: Offentlige whistleblowerordninger – Tanker om en retlig udvikling
- Preben Søgaard Hansen: Ny dansk krigsforbryderlov – Den materielle straffehjemmel i Danmark for de mest alvorlige internationale forbrydelser
- Carsten Henrichsen: Irakkommissionen – Et essay om grundlaget for den danske krigsdeltagelse i Irak 2003-2007
- Inger Høedt-Rasmussen & Amalie Bang: Sustainable justice og whistleblowing – Rummer den juridiske identitet whistleblowing?
- Bassah Khalaf & Peter Starup: Sund demokratisk debat eller utidige tilkendegivelser – Folketingspolitikeres udtalelser om verserende straffesager
- Vibe Thimgaard Knoop: Blåt et eventyr – eller en muggen fortælling
- Kent Kristensen: Læger uden grænser

NOTA BENE

Nyhedsbrev fra Juridisk Institut, Syddansk Universitet, December 2016

- Per Lachmann: Børnechecks og EU-forordningers forrang
- Ulf Linderfalk: General Concepts as Tools of Legal Reasoning – As Illustrated By the Judgments of the International Criminal Tribunal for Former Yugoslavia in Delalić and Kunarac
- Linda Kjær Minke: »Radikaliseret« og sektioneret
- Bent Ole Gram Mortensen: Mindretal og selvstyre i Danmark og det øvrige Norden
- Hanne Marie Motzfeldt: The unsafe harbours – European ambition and Convention no. 108
- Ayo Næsborg-Andersen: Børnedatabasen og privatlivets fred
- Annette Olesen: Mødet mellem Guantánamo-fanger og deres advokater i et retligt vakuum
- Hans Viggo Godsk Pedersen: Om lovvalget i Familieformueretten
- Hanne Petersen: Lange »krigsballetter« – før og nu
- Lars Plum: SAIS – Statsadvokaten for Særlige Internationale Straffesager – 10 år med fokus på international kriminalitet
- Anita Rønne: Grønland og energiressourcerne
- Sten Schaumburg-Müller: Bene qui latuit bene vixit – Or the puzzle of commercial amnesia
- Henning Bang Fuglsang Madsen Sørensen: Hvad er en landsforræder?
- Jens Vedsted-Hansen: Individuelle klagesager for FN-komitéer
- Jørn Vestergaard: Internationale, europæiske og danske regler om fremmedkrigere i terroristers tjeneste
- Vibeke Vindeløv: Domstole, retfærdighed og forsoning – en udfordrende konstellation
- Frederik Waage: Zealous Attorney or Civil Servant?
- Kim Østergaard & Christian Frier: Polarkodens egnethed som retligt værn mod negative eksternaliteter i Arktis?

Ikke kun retsfilosofi – Festskrift til Sten Schaumburg-Müller

Den 5. maj 2016 fyldte professor, dr.jur. Sten Schaumburg-Müller 60 år. Ikke kun retsfilosofi blev i denne sammenhæng udarbejdet for at højtideligholde dagen og fejre Sten. Med festskriftet vil kollegaer, venner og samarbejdspartnere gerne vise den brede kreds af personer inden for forskellige områder, som Sten har samarbejdet med og haft kontakt med. Flere af bogens bidragsydere er kollegaer fra Juridisk Institut. Bidrag til bogen er givet af:

- Ragna Aarli: Avkriminalisering av blasfemi
- Ulrike Barten: Refugees in Europe
- Ellen Margrethe Basse & Bettina Lemann Kristiansen: Svage interesser i den digitaliserede social- og miljøforvaltning
- Trine Baumbach: Anonyme uredigerede debatindlæg – skal ingen bære ansvaret?
- Jan Fridthjof Bernt: Hva vil vi med rettsvitenskapen
- Helle Blomquist: Kinesiske advokater – en selvmodsigelse?
- Peter Blume: Retsvidenskaben og den innovative ret
- Vibeke Borberg: Hovedhensyn bag EU-Domstolens afgørelse i Google Spainsagen
- Nis Jul Clausen & Thomas Elholm: Tanker om kvalitet i retsvidenskabelig forskning

NOTA BENE

Nyhedsbrev fra Juridisk Institut, Syddansk Universitet, December 2016

- Jørgen Dalberg-Larsen: Nogle bemærkninger om begrebet retlig pluralisme
- Bugge Thorbjørn Daniel: WTO-ret & Folkeret
- Håkan Gustafsson: Kontrafaktisk jurisprudens och rättsligt motvetande
- Carina Risvig Hamer: Om formålsfortolkning når formålet kan fortolkes
- Frederik Harhoff: As good as it gets
- Emily Hartz: Findes det hyperbole problem?
- Ellen Lexerød Hovlid: Allmenn interesse-vurderingen i EMDs nyeste praksis vedrørende omtale av kjendisers privatliv
- Søren Sandfeld Jakobsen: Medieretten i krydsfeltet mellem kultur- og erhvervspolitik
- Peter Flint Jensen: Jordfællesskabets ophævelse
- Bassah Khalaf & Peter Starup: Politiske korrektioner af dommerskabt EU-ret og familiesammenføring efter EU-retten
- Morten Kjaerum: Human Rights: Early Days or Endtimes?
- Nina Dietz Legind & Hans Viggo Godsk Pedersen: Privat kaution
- Bent Ole Gram Mortensen: Kina og energien – noget må der ske
- Hanne Marie Motzfeldt: EFI og rammerne for udvikling af digital forvaltning
- Annette Olesen, Linda Kjær Minke & Ole Hammerslev: Det retlige møde
- Eva-Maria Svensson: Asking the jurisprudence question
- Henning Bang Fuglsang Madsen Sørensen: Om at »dele« et navneforbud
- Jens Vedsted-Hansen: Forskerytringer og integritetsværn
- Kim Østergaard: Strategisk kontrahering – efterfølgende omstændigheder

Efteruddannelse

Valgfag (tompladsordning)

Juridisk Institut udbyder et stort antal valgfag på kandidatniveau. Der er mulighed for at følge et eller flere af disse fag på den såkaldte tomladsordning. For 4.100 kr. kan man følge og gå til eksamen i et fag. De udbudte fag fremgår via nedenstående link:

- Se valgfagsoversigt på cand.jur. og cand.merc.(jur.):
www.sdu.dk/Information_til/Studerende_ved_SDU/Din_uddannelse/Kandidat/Jura_kandidat/Uddannelsens_opbygning/Valgfagsoversigt
- Se valgfagsoversigt på Master of Social Sciences in International Security and Law:
www.sdu.dk/en/Information_til/Studerende_ved_SDU/Din_uddannelse/Kandidat/IntSecureLaw/Uddannelsens_opbygning/Fagbeskrivelser

Man bør være opmærksom på, at der vil være forskellige undervisningsformer afhængig af antal tilmeldte til faget. Bemærk at et fag typisk vil udgøre 30 lektioner.

NOTA BENE

Nyhedsbrev fra Juridisk Institut, Syddansk Universitet, December 2016

Yderligere information kan fås på Studieadministrationen, Studienævn for Jura ved Diana Bredal Midskov på dbmi@sam.sdu.dk

Skræddersyet efteruddannelse

Hvis du har forslag til et efteruddannelseskursus, der kan indgå som en del af den obligatoriske efteruddannelse for advokater eller revisorer, hører vi gerne fra dig. Send en mail konstitueret institutleder Camilla Hørby på chj@sam.sdu.dk.

Udtalelser om tompladsordningen

Advokat Claus H. Schultz og advokat Nils-Erik Kallmayer fra Advokatfirmaet Skjøde Knudsen & Partnere (www.skj-advokat.dk) har erfaring med tompladsordningen og udtaler:

*"Vi har fulgt faget **International Transport Law**, og kurset har givet et godt overblik over retsområdet. Faget har været relevant i forhold til de efteruddannelseskrav, der stilles til advokater."*